

PODNIKATEL

KAPITÁL

versus

KAPITÁL

PODNIKATEL

24.–25. října 2022

Mezinárodní vědecká konference

Národní technické muzeum

Dvě tváře jednoho vztahu ve střední Evropě 19. a 20. století

Vážené kolegyně, vážení kolegové, dovolujeme si Vás pozvat na mezinárodní vědeckou konferenci

Podnikatel versus kapitál – kapitál versus podnikatel. Dvě tváře jednoho vztahu ve střední Evropě 19. a 20. století,

jež se bude konat ve dnech 24.–25. října 2022 v Národním technickém muzeu v Praze.

Národní technické muzeum – Ústav hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Úspěšné podnikání představuje úspěšnou kombinaci výrobních faktorů, v níž nezastupitelnou roli hraje kapitál. Bez vstupního vybavení kapitálem bylo a je v zásadě každé podnikání nerealizovatelné. Od časů první průmyslové revoluce vytvářela zrychlující se technicko-technologická modernizace při výrobě statků (materiálních, služeb i duchovních) stále důraznější tlak na pravidelnější, nákladnější kapitálové vstupy. Sílíci konkurenční boj si žádal přechod od modernizace příležitostné k modernizaci permanentní. Od ní se odvíjely i požadavky na plynulý přísun finančních prostředků do průmyslových a jiných podniků. Tato skutečnost platí sice víceméně v podnikání každém, ale je alfou a omegou velkopodnikání od závěru 19. století dodnes. Jen menší část podniků byla a je schopna řešit své kapitálové vybavení samofinancováním. Větší část podniků nutně navazuje pravidelný kontakt s peněžním ústavem. U něj si obstarává kapitál cestou emise akcií či jiných cenných papírů, půjčkami, ale především úvěrem, ať již krátkodobým provozním, nebo dlouhodobým investičním. Právě investiční úvěr, jeho dostupnost a cena jsou barometrem ekonomické vyspělosti a modernizačního potenciálu národní ekonomiky. Vstup peněžních ústavů, ať již místních, družstevního typu, spořitelen, soukromých úvěrních společností či bank na úrovni nadregionální vyšší, do podnikání firem, tedy jejich kapitálové zajištění, ovšem nebyval vždy „zdarma“. U velkopodnikání se zpravidla nejednalo o pouhý obchodní vztah, jenž by byl vyjádřen u poskytnutého úvěru finanční odměnou, tedy úrokem. Obchodní banky druhé poloviny 19. století zhusta vstupovaly do existujících podniků, organizovaly jejich akcionování, angažovaly se v jejich správních radách a neřídka vyvíjely tzv. zakladatelskou činnost, tj. podílely se aktivně zakládáním nových podniků na procesu industrializace a rozvoji sektoru služeb.

Primárním cílem uvedených aktivit bank bylo zajištění návratnosti vloženého kapitálu, jež postupně přerůstalo přirozenou mez zájmu o podnikatelské jistoty cestou tradičních záruk, ručením nemovitostmi (úvěr hypoteční) nebo movitými cennými předměty (úvěr lombardní), a mohlo vytvořit (jak je to i v případě meziválečného Československa nebo České republiky 90. let 20. století) z vrcholových bankovních struktur „stát ve státě“. Vztah mezi podnikem, podnikatelem a peněžním ústavem získával novou kvalitu, nabýval na dynamice. Do ní se promítala celá řada vlivů počínaje hospodářským cyklem, aktuální perspektivou vývoje trhu daného odvětví, hospodářskou, sociální a politickou situací. V řadě států nabyli bankovní kapitál takové moci, hospodářské, politické i další, že můžeme hovořit o bankovním kapitalismu, který významně ovlivňuje ba formuje hospodářskou politiku státu.

Podnik a banka, resp. podnikatel a bankéř představují logické spojení. Ve sféře velkopodnikání jeden bez druhého sotva může plnit své ekonomicko-sociální funkce, tj. v případě úvěrovaných podniků produkci a distribuci statků, v případě bank kapitálové zajištění firem a organizací trhu. Podnik a banka tvoří protipóly. Zatímco podnik usiluje o co nejmenší míru závislosti, resp. nezávislost na peněžním ústavu a co nejnižší cenu bankovních služeb, peněžní ústav sleduje především shromažďování prostředků pro další aktivity na kapitálovém a peněžním trhu

a zajištění větší jistoty vložených prostředků cestou ekonomických, politických a jiných záruk a také zvyšováním rezervních fondů. Dramatická převaha jedné či druhé strany v napětí mezi bankou a podnikem přináší vážné ekonomické a sociální dysfunkce. Jejich vzájemný vztah se pohybuje v rozmezí od těsné spolupráce po konkurenční a mocenský zápas, který může přerůst v konfrontaci jednotlivého podniku a jednotlivé banky, ale také v konfrontaci průmyslu a peněžnictví na makroekonomické úrovni, tj. v zápas o hospodářské směřování státu.

Náplní proponované konference je analýza směřující k porozumění vztahu větších, menších, ba i drobných podnikatelských subjektů k peněžním ústavům a naopak, a to v prostředí střední Evropy od 19. století do současnosti. Z hlediska podniků nám jde nejen o jejich kapitálové zajištění, ale i zkoumání a pochopení dílčích aspektů jejich financování, s tím související manažerské práce, o problémy a dopady na vývojové trajektorie firem. Z hlediska peněžních ústavů všech typů a velikostí chceme sledovat krátkodobé i dlouhodobé podnikatelské strategie zaměřené na úvěrování firem, poskytování půjček, vytváření koncernů a jiných firemních clusterů. Vztah „podnikatel versus kapitál – kapitál versus podnikatel“ nachází své symptomatické vyjádření i ve formování podnikatelských sociálních sítí, které významným způsobem zpevňují kolaborativní souvztáhnosti. Z tohoto hlediska nás zajímají osobnostní charakteristiky aktérů, jejich sociální a kulturní kapitál, výsledky jejich práce.

Příhlášky k účasti s názvem a stručnou anotací příspěvku (max. 1000 znaků) prosím zasílejte do 15. dubna 2022 na adresu barbora.stolleova@ff.cuni.cz.

Předpokládaná délka prezentace je 15–20 minut.

Konferenční jazyky: čeština, angličtina, němčina.

Vybrané příspěvky budou publikovány v rámci kolektivní monografie proponované na rok 2023.

Těšíme se na Vaši účast!

Odborní garanti:

PhDr. Miloš Hořejš, Ph.D. (NTM)

prof. PhDr. Eduard Kubů, CSc. (ÚHSD FF UK)

PhDr. Barbora Štolleová, Ph.D. (ÚHSD FF UK)

